

Soạn Văn: Các phương châm hội thoại (tiếp theo)

I. Quan hệ giữa phương châm hội thoại với tình huống giao tiếp

(Trang 36 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1): Nhân vật chàng rể ...

Nhân vật chàng rể không tuân thủ đúng phương châm lịch sự vì không quan tâm đến tình huống giao tiếp cụ thể. Anh chàng đã ân cần hỏi thăm, thể hiện sự cảm thông nhưng lại không đúng lúc làm vất vả thêm cho người được hỏi han.

→ Bài học: Vận dụng phương châm hội thoại cần phù hợp với tình huống giao tiếp.

II. Những trường hợp không tuân thủ phương châm hội thoại

Câu 1 (trang 37 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

Trong các ví dụ về phương châm hội thoại đã phân tích, chỉ có tình huống trong truyện “Người ăn xin” là phương châm lịch sự được tuân thủ, còn lại đều không.

Câu 2 (trang 37 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

Câu trả lời của Ba không đáp ứng đúng nhu cầu thông tin. Phương châm về lượng đã không được tuân thủ, An hỏi “năm nào” cụ thể nhưng Ba chỉ trả lời chung chung “đầu thế kỉ XX”. Có thể vì Ba cũng không biết chính xác câu trả lời.

Câu 3 (trang 37 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

Có thể không tuân thủ phương châm về chất. Bác sĩ làm vậy vì trong một số tình huống, người bệnh cần có tinh thần lạc quan và nghị lực sống thì mới có cơ hội chữa bệnh. Nếu nói thật về tình trạng sức khỏe tồi tệ, rất có thể bệnh nhân mất niềm tin, không còn nghị lực cũng như cơ hội khỏi bệnh là rất thấp.

- Một số tình huống giao tiếp khác: Chiến sĩ bị bắt vào tay giặc, gián điệp bị bắt.

Câu 4 (trang 37 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

Về nghĩa bề mặt, nghĩa hiển ngôn, câu "*tiền bạc chỉ là tiền bạc*" không đem lại thông tin mới, tức là không tuân thủ phương châm về lượng. Nhưng xét nghĩa hàm ẩn, thì câu này chứa nội dung thông tin mới: Tiền bạc chỉ là phương tiện chứ không phải là tất cả, có nhiều thứ khác còn quan trọng, quý giá hơn tiền bạc.

Luyện tập

Câu 1 (trang 38 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

Câu trả lời của ông bố không tuân thủ phương châm cách thức. Đứa bé 5 tuổi còn chưa đọc sõi chữ thì làm sao đọc để biết được đâu là cuốn sách “Tuyển tập truyện ngắn Nam Cao”, với đứa trẻ thì thông tin là mơ hồ.

Câu 2 (trang 38 sgk Ngữ Văn 9 Tập 1):

Thái độ và lời nói của Chân, Tay, Tai, Mắt đã vi phạm phương châm lịch sự. Việc không tuân thủ như vậy không có lí do chính đáng vì chúng với lão Miệng rõ ràng là có mối quan hệ khăng khít với nhau.